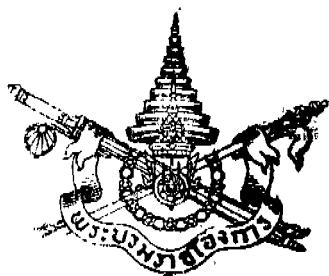

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

รัฐธรรมนูแห่งราชอาณาจักรไทย

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
คณะองคมนตรี ในหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

รังสิต กรมชุนชัยนาทนเรนทร

อดงกฏ

ทานีนิวัต

พระยามานวราชเสวี

อดุลยเดชจรัส

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๒

เป็นปีที่ ๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ศกมัสตุ พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอดีตกาล ๒๔๘๒
พรรษา ปัจจุบันนสมัย จันทรคตินิยม อุตกสมพัตสร ผักคุณ
มาส ภาพบัณห์ ทศมัตติ สร้อยคติกาล มีนาคมมาส
เทวีสัตติมสุรทิน พุทธวาร โดยกาลบริจเฉท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศ ความพระราชปรารภ
ว่า จำเดิมแต่สมเด็จพระบรมปิตุลาธิราช พระบาทสมเด็จพระ
พระปรเมนทรมหาปราชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช
๒๔๗๕ สถาปนาระบอบการปกครองประชาธิปไตยขึ้นเป็น
ครั้งแรกในประเทศไทยแล้วนั้น เหตุการณ์บ้านเมืองได้
วิวัฒนาการมาโดยลำดับ จำต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐ
ธรรมนูญให้อนุโลมตามกาลนิยม จึง ณ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม
พุทธศักราช ๒๔๘๘ ในรัชสมัยสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราช

ฉบับพิเศษ หน้า ๓

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

อาณาจักรไทยใช้แทนรัฐธรรมนูญฉบับเดิม ครั้นต่อมาใน
รัชกาลปัจจุบัน บังเกิดความจำเป็นต้องเลิกใช้รัฐธรรมนูญ
ฉบับนั้น จึง ณ วันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๐
ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศใช้
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ไปพลาง
ก่อน จนกว่าจะได้ตรารัฐธรรมนูญขึ้นใช้เป็นการถาวรสืบไป

และเพื่ออนุโลมตามแบบแผนฝ่ายปรสมย์ ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติม ตั้งสภาร่าง
รัฐธรรมนูญขึ้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของไทย ประกอบ
ด้วยสมาชิกสี่สิบคนซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากสมาชิกวุฒิสภาสิบ
คน จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิบคน และจากบุคคลภายนอก
ผู้มีคุณสมบัติต่าง ๆ กันสี่ประเภท ประเภทละห้าคน ครั้น
ณ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๑ ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปิด สภาร่างรัฐธรรมนูญ
และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการ
พิจารณาปรึกษาหารือหลักการใหญ่ ๆ อันสมควรประมวลไว้

ฉบับพิเศษ หน้า ๔

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ในรัฐธรรมนูญ เป็นต้นว่า วางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพ
ของชนชาวไทยให้มั่นคงยิ่งขึ้น กำหนดแนวนโยบายแห่ง
รัฐ เพื่อช่วยรักษาไว้ซึ่งความต่อเนื่องกัน โดยสม่ำเสมอในการ
บริหารราชการ แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่
ของวุฒิสภาบางประการ ขยายอำนาจรัฐสภาในอันที่จะ
ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ปรับปรุงวิธีการเพื่อให้
ฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร ได้ฟังความคิดเห็นของกันและ
กันได้โดยกว้างขวาง กับทั้งแก้ไขอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติใน
ส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความไว้วางใจฝ่ายบริหารให้เหมาะสมยิ่ง
ขึ้น และเพื่อจะได้ฟังความคิดเห็นของประชาชนประกอบ
การร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญได้เปิดโอกาสให้
ประชาชนเข้าฟังการประชุมปรึกษาของสภาได้ตลอดมา กับ
ทั้งได้เลือกสมาชิกของสภาแก่คนตั้งเป็นกรรมาธิการ มี
หน้าที่สดับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน แล้วนำเสนอ
ต่อสภา ทั้งเพื่อให้การร่างรัฐธรรมนูญเป็นไปด้วยดี สภาร่าง
รัฐธรรมนูญได้เลือกสมาชิกอีกแก่คนตั้งเป็นกรรมาธิการ มี
หน้าที่พิจารณากร่าง กรรมาธิการได้กร่างขึ้นตามหลักการ

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

ตอนที่ ๑๓ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้วางไว้ และได้ตรวจพิจารณาบทรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ ตลอดทั้งที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมต่อ ๆ มาจนถึงฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เมื่อเห็นว่าบทมาตราใดยังใช้ได้ ก็นำมาประมวลไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ และโดยที่การบ้านเมืองทั้งภายในภายนอกได้เปลี่ยนแปลงไปหลายสถาน แม้นานาประเทศที่มีรัฐธรรมนูญใช้มานานแล้ว ก็ยังได้ดัดแปลงให้เหมาะสมกับกาลสมัย กรรมการจึงได้ค้นคว้าพิจารณารัฐธรรมนูญของนานาประเทศประกอบด้วย เมื่อได้ยกร่างขึ้นแล้ว กรรมการได้เสนอร่างนั้นต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาตรวจแก้ร่างที่กรรมการนำเสนอโดยถี่ถ้วน แล้วได้พิจารณาบททวนโดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง เห็นชอบพร้อมกันเป็นอันเสร็จสิ้นแต่ ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๑ จึงได้ส่งร่างรัฐธรรมนูญไปยังรัฐสภา รัฐสภาได้พิจารณาปรึกษาเห็นชอบด้วย ลงมติให้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระราชทานให้ใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป ได้ทรงพระราชวิจารณ์โดยตลอด และทรงพระราชดำริเห็นพ้องต้องตามมติของรัฐสภาแล้ว

ฉบับพิเศษ หน้า ๖

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ซึ่งได้ตราไว้ ณ วันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๐ นั้น ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมจิตต์ร่วมใจสมัครสโมสรเป็นเอกฉันท์ ในอันจะรักษาปฏิบัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ เพื่อความดำรงคงอยู่ด้วยดีแห่งระบอบประชาธิปไตย ในรัฐสภาอาณาจักร และนำมาซึ่งความผาสุกสิวิสวัสดิ์สรรพพัฒนาชัยมงคล เอนกสุภผลสกลเกียรติยศสถาพร แก่อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ สมดังพระบรมราชประสงค์ จงทุกประการ

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้

มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ฉบับพิเศษ หน้า ๗

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๔ บุคคลย่อมได้มาและเสียไปซึ่งสัญชาติไทย ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ

หมวด ๒

พระมหากษัตริย์

มาตรา ๕ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

มาตรา ๖ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา

มาตรา ๙ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี

ฉะบับพิเศษ หน้า ๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

มาตรา ๑๑ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารทั้งปวง

มาตรา ๑๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๓ พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่งและองคมนตรีอื่นไม่มากกว่าแปดคนประกอบเป็นคณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๔ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีก็ดี การให้ของคมนตรีพ้นจากตำแหน่งก็ดี ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรีหรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง และให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่นหรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๕ องคมนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ รัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทน หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

มาตรา ๑๖ ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องปฏิญาณตนต่อพระพักตร์พระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระบรมนามาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้

ฉะยัทธิพิเศษ หน้า ๑๐

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๓ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๔ การแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์ ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย และในกรณีใดที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งหรือถอดถอน ให้องคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๕ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดผู้หนึ่งด้วยความเห็นชอบของรัฐสภาเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในมาตรา ๑๕ ก็ดี ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการ

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๖๒

แทนพระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่นใดก็ดี ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดคนหนึ่งสมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก็ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

มาตรา ๒๑ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๒๐ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามความในมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๒๐ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในวรรคแรกก็ดี ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความใน

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

พรรคสองก็ดี ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็น
ประธานองคมนตรีมิได้

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้
ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรี
คนหนึ่งขึ้นเป็นประธานองคมนตรีชั่วคราว

มาตรา ๒๒ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามความในมาตรา ๑๘ หรือ
มาตรา ๒๐ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภา ด้วยถ้อยคำ
ดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า จะซื่อสัตย์
สุจริตและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระบรมนา
ภิไชย) และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประเทศและ
ประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๒๓ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎ
มณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช
๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๑๙๕๒

การยกเลิก หรือ แก้ไข เพิ่มเติม กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ จะกระทำมิได้

มาตรา ๒๔ พระมหากษัตริย์ทรงบรรลุนิติภาวะเมื่อพระชนมายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรานี้ ถ้าได้มีการแต่งตั้งผู้ใดเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามความในมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๒๐ ก็ให้ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ถ้าไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตั้งกล่าวนั้น ก็ให้

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๔

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่พลาง
ก่อน

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ตามความในวรรคก่อน ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๑
วรรคสามและวรรคสี่มาใช้บังคับ

หมวด ๓

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๒๖ บุคคลไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อม
อยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญเสมอกัน

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์
โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี โดยประการอื่นใดก็ดี ไม่
กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ ในการถือ
ศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และ
ย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน
เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัด
ขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคก่อน บุคคลย่อมได้
ระดับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอน
สิทธิหรือเสรีประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือ
ศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือ
ปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น

มาตรา ๒๘ บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะ
ได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติ
เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคล
นั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลา
ที่กระทำความผิดมิได้

มาตรา ๓๐ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้อง
หาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้
กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำ
ความผิดมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีอาญาจะต้อง
ได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่
บัญญัติไว้โดยเฉพาะในกฎหมาย และจะต้องแจ้งเหตุที่
ไม่ให้ประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ

บุคคลผู้ถูกคุมขังหรือถูกจำคุก ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับ
การเยี่ยมชมตามสมควร

มาตรา ๓๑ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย

การจับกุมคุมขังหรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ
จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
แต่ผู้ที่ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นจะต้องได้รับแจ้งเหตุ พร้อม
ด้วยรายละเอียดตามสมควร ในการที่ถูกจับหรือถูกตรวจค้น
โดยไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษา
ทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้

ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็ดี
พนักงานอัยการก็ดี บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูก
คุมขังก็ดี มีสิทธิร้องต่อศาลท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดี
อาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้อง
เช่นว่านี้ ให้ศาลดำเนินการได้ส่วนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็น

ระเบียบพิเศษ หน้า ๑๒

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เป็นที่พอใจของศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ศาลส่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที

มาตรา ๓๒ การเกณฑ์แรงงาน จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งบัญญัติให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีพระบรมราชโองการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๓๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในเคหสถาน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปรกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

กันเคหสถานก็ดี จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๔ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตต์และการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ และต้องชดใช้ค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ บรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้นด้วย

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าใช้หรือครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลก็ดี การโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลมาเป็นของรัฐก็ดี ถ้ามิใช่ด้วยความยินยอมของ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

บุคคลนั้น จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของสาธารณชน หรือเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ และต้องชดใช้ค่าทดแทนอันเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายด้วย

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพวิบุรณะในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคับขัน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจของชุมชน

การปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์เพื่อบั่นรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การให้เสนอเรื่องหรือข้อความในหนังสือพิมพ์ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนโฆษณา จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๐

ตอนที่ ๑๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

หรือในระหว่างเวลาที่มีพระบรมราชโองการประกาศสถานะการณ้ฉุกเฉิน หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศใช้กฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์
รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการศึกษาอบรม เมื่อการศึกษานั้นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาอบรม และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรสถานศึกษา

สถานศึกษาของรัฐและของเทศบาล ต้องให้ความเสมอภาคแก่บุคคลในการเข้ารับการศึกษาอบรมตามความสามารถของบุคคลนั้น ๆ

มาตรา ๓๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้ จะกระทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ ในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และ

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๐

ฉบับที่ ๑๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

เพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศ อยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม ในระหว่างเวลาที่มีพระบรมราชโองการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๓๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นสมาคม เมื่อมีวัตถุประสงค์ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย

การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของสมาคมย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๙ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินการในทางการเมืองโดยวิถีทางประชาธิปไตย และไม่ขัดต่อระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญนี้

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับสมาคมจะนำมาใช้บังคับแก่พรรคการเมืองมิได้

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางไปรษณีย์ หรือทางอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๒

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ มีนาคม ๒๔๘๒

การตรวจ การกัก หรือการเปิดแพคเกจหมาย โทรเลข โทรศัพท หรือสิ่งสื่อสารอื่นใดที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคในการใช้การสื่อสารที่จัดไว้เป็นบริการสาธารณะ

มาตรา ๔๑ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักรและในการประกอบอาชีพ

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำได้อีกแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความปลอดภัยของประเทศ เศรษฐกิจแห่งชาติ หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

มาตรา ๔๒ บุคคลคนเดียว หรือหลายคนร่วมกัน ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๓

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

มาตรา ๔๓ สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๔๔ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเพื่อการทำหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ในฐานะเสมือนเป็นตำรวจหรือนายจ้าง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๔๕ บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการประจำอื่น และพนักงานเทศบาล ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย หรือกฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ หรือวินัย

หมวด ๔

หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๔๖ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ

มาตรา ๔๗ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมาย

บัญญัติ

ฉะขันธ์พิเศษ หน้า ๒๔

คตพศ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๔๘ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งระบอบการปกครอง
ตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๔๘ บุคคลมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมาย

มาตรา ๕๐ ในการใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิออกเสียง
ประชามติ บุคคลมีหน้าที่ต้องกระทำโดยสุจริต และมุ่งถึง
ประโยชน์ส่วนรวม

มาตรา ๕๑ บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

มาตรา ๕๒ บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

มาตรา ๕๓ บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรมชั้นประถม
ศึกษา ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๕

แผนนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๕๔ บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทาง
สำหรับการตรากฎหมายและการบริหารราชการตามนโยบาย
ดังกล่าวไว้ และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

มาตรา ๕๕ รัฐจะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกราช

มาตรา ๕๖ รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ และถือหลักเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน

มาตรา ๕๗ รัฐพึงร่วมมือกับนานาประเทศ ในการรักษาความยุติธรรมระหว่างประเทศและผดุงสันติสุขของโลก

มาตรา ๕๘ กำนัลทหารพึงมีโดยเหมาะสมแก่ความจำเป็นสำหรับรักษาเอกราช

มาตรา ๕๙ กำนัลทหารเป็นของชาติ อยู่ในบังคับบัญชาสูงสุดของพระมหากษัตริย์ ไม่ขึ้นต่อเอกชน คณะบุคคลหรือพรรคการเมืองใด ๆ

มาตรา ๖๐ กำนัลทหารพึงใช้เพื่อการรบหรือการสงคราม หรือเพื่อปราบปรามการจลาจล และจะใช้ได้ก็แต่โดยกระแสนพระบรมราชโองการเว้นแต่ในกรณีที่มีประกาศใช้กฎอัยยการศึก

การใช้กำนัลทหารเพื่อช่วยเหลือราชการอื่น ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๘

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

มาตรา ๖๑ เอกชนก็ดี คณะบุคคลก็ดี พรรคการเมือง
ก็ดี จะใช้กำลังทหารไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อมเป็น
เครื่องมือในทางการเมืองมิได้

ทหารและบุคคลอื่นในสังกัดฝ่ายทหาร ในระหว่างรับ
ราชการประจำ จะเป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
หรือแสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ มิได้

มาตรา ๖๒ การศึกษาอบรมพึงมีจุดประสงค์ที่จะให้ชน
ชาวไทยเป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรงและอนามัย
สมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบการอาชีพ และมี
จิตใจเป็นนักประชาธิปไตย

มาตรา ๖๓ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษอบรม
การจัดระบบการศึกษอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ
สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

การศึกษอบรมชั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดการให้สถาน
ศึกษาดำเนินกิจการของตนเองได้ภายในขอบเขตที่กฎหมาย
บัญญัติ

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๗

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๖๔ การศึกษาอบรมชั้นประถมศึกษาในสถานศึกษาของรัฐและของเทศบาล จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

รัฐพึงช่วยเหลือให้ได้มีอุปกรณ์การศึกษาอบรมตามควร

มาตรา ๖๕ รัฐพึงสนับสนุนการค้นคว้าในทางศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์

มาตรา ๖๖ รัฐพึงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประจำชาติ แต่ต้องไม่กระทำโดยวิธีการอันเป็นการบังคับฝืนใจบุคคล

มาตรา ๖๗ รัฐพึงบำรุงรักษาสถานที่และวัตถุอันมีค่าในทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศิลปกรรม และป้องกันมิให้มีการส่งวัตถุเช่นนั้นออกนอกราชอาณาจักร

มาตรา ๖๘ การวิเริ่มทางเศรษฐกิจส่วนเอกชนย่อมเป็นไปโดยเสรี แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เป็นการขัดแย้งกับการประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค และจะต้องไม่เป็นการนั้นรอนมนุชนิยม ความมั่นคงของสังคม หรือเสรีภาพของบุคคล

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

การประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค รัฐ
พึงจัดให้ประสานกันกับการดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจส่วน
เอกชน ในทางที่จะให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็น
ส่วนรวม

กิจการอันเป็นการผูกขาดตัดตอนก็ดี การประกอบ
กิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภคโดยเอกชนก็ดี จะ
กระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๖๘ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการประกอบ
เกษตรกรรมเพื่อเพิ่มพูนผลิตผลทั้งในทางปริมาณและคุณภาพ
และพึงสนับสนุนการสหกรณ์เพื่อผลเช่นว่านั้นด้วย

มาตรา ๗๐ รัฐพึงสนับสนุนการค้าและการประกอบการ
ผลิตของเอกชน ทั้งในเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

มาตรา ๗๑ รัฐพึงจัดการตามควรเพื่อมิให้มีการใช้แรง
งานเด็กเกินกว่าสภาพแห่งร่างกายของเด็ก

มาตรา ๗๒ รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข ตลอดถึงการ
มารดาและทารกสงเคราะห์

การป้องกันและปราบโรคระบาด รัฐจะต้องกระทำให้
แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า

ฉบับพิเศษ หน้า ๒๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

หมวด ๖

อำนาจนิติบัญญัติ

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๗๓ รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทน
รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ย่อมเป็นไปตาม
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๗๔ ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ประธาน
สภาผู้แทนเป็นรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภามีหน้าที่ดำเนินการของรัฐสภาในกรณี
ประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามระเบียบ และมีหน้าที่อื่นตาม
ที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

ในกรณีที่ประธานรัฐสภาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วย
เหตุใดเหตุหนึ่ง ให้รองประธานรัฐสภาทำหน้าที่แทน

มาตรา ๗๕ ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมาย
ได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

มาตรา ๗๖ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งได้รับความเห็นชอบ
ของรัฐสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย
เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้
ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมาย
ได้

มาตรา ๗๗ ร่างพระราชบัญญัติใดพระมหากษัตริย์ไม่ทรง
เห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือมิได้
พระราชทานคืนมาภายในเก้าสิบวัน รัฐสภาจะต้องปรึกษา
ร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิม
ด้วยคะแนนเสียง ไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิก
ทั้งหมดของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราช
บัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระ
มหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงมาภายใน
สามสิบวัน ก็ให้นำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราช
กิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ เสมือนหนึ่งว่าพระ
มหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

ตอนที่ ๑๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๓๘ บุคคลจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนในขณะเดียวกันมิได้

มาตรา ๓๙ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนจะเป็นข้าราชการประจำมิได้

มาตรา ๔๐ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน

- (๑) ต้องไม่รับตำแหน่ง หรือหน้าที่ใดจากรัฐ หน่วยงานราชการของรัฐ หรือหน่วยงานใด ๆ ที่อยู่ในบังคับบัญชาของรัฐโดยมีประโยชน์ตอบแทน หรือดำรงอยู่ซึ่งตำแหน่งหน้าที่ เช่นว่านั้น ทั้งนี้ นอกจากตำแหน่งรัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่น หรือตำแหน่งที่รัฐมนตรีต้องดำรงโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือตำแหน่งที่รัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนเป็นผู้แต่งตั้ง หรือตำแหน่งหรือหน้าที่เป็นผู้สอนในมหาวิทยาลัย หรือสถานศึกษาชั้นอุดมศึกษาอื่น

- (๒) ต้องไม่เป็นผู้จัดการ กรรมการ ที่ปรึกษา คิวแทน หรือลูกจ้างของ ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ที่รัฐหรือ หน่วยราชการของรัฐเป็นผู้ลงทุนหรือ ถือหุ้นมากกว่าร้อยละห้าสิบของทุน หรือจำนวนหุ้นทั้งสิ้น
- (๓) ต้องไม่รับสัมปทานจากรัฐหรือหน่วย ราชการของรัฐ หรือคงถือไว้ซึ่ง สัมปทานนั้น หรือเป็นคู่สัญญากับ รัฐ หรือหน่วยราชการของรัฐอันมี ลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้ง นี้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อม
- (๔) ต้องไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากรัฐหรือหน่วยราชการของรัฐเป็น พิเศษ นอกเหนือไปจากที่รัฐหรือ หน่วยราชการของรัฐปฏิบัติกับบุคคล อื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ และนอกจากเงินหรือประโยชน์ที่พึง

ตอนที่ ๓๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ได้รับในฐานะเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือ
สมาชิกสภาผู้แทน หรือในฐานะ
ที่ได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งที่ดำรงได้
โดยไม่ต้องห้ามตามมาตรา

บทบัญญัติมาตรานี้มีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภา
หรือสมาชิกสภาผู้แทนรับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ หรือ
เงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดที่ต้องจ่ายตามข้อ
ผูกพันซึ่งมีระบุให้จ่ายในงบประมาณแผ่นดินประจำปี และ
มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน
รับหรือดำรงอยู่ซึ่งตำแหน่งกรรมการหรือกรรมาธิการ ที่มี
ประโยชน์ตอบแทนตาม อัตราที่กำหนด โดย กฎหมาย หรือ
โดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๘๑ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน ไม่น้อยกว่าห้าคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานสภาที่ตนเป็นสมาชิก ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกแห่งสภานั้นคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้ง คำวินิจฉัยนั้น ไปยัง ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวในวาระก่อน

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าสมาชิกภาพ ของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระทั่ง กิจการที่สมาชิกคนนั้น ได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกก่อนที่ ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก ได้รับแจ้งคดีวินิจฉัย

ส่วนที่ ๒

วุฒิสภา

มาตรา ๘๒ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกมีจำนวนหนึ่งร้อย คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งจากผู้มีสิทธิ สมัครับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน และมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ ซึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่าเป็นผู้ทรง คุณวุฒิ โดยมีความรู้ความชำนาญในวิชาการหรือกิจการ ต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน

ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราช โองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๘๓ สมาชิกภาพแห่งสมาชิกรัฐสภาที่มีกำหนด
เวลาคราว ละ หกปี นับแต่วันที่ พระมหากษัตริย์ทรง แต่งตั้ง
เฉพาะในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนดสามปีให้มีการเปลี่ยน
สมาชิกเป็นจำนวนกึ่งหนึ่ง โดยวิธีจับสลาก

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะเลือก และ
แต่งตั้งผู้^๕ออกตามวาระเป็นสมาชิกอีกได้

มาตรา ๘๔ สมาชิกภาพแห่งสมาชิกรัฐสภาสิ้นสุดลง
เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๘๐
- (๕) มีลักษณะต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๐
 - (๑) (๒) (๓) และ (๕) และมาตรา ๘๓ (๑) (๒) และ (๓)
- (๖) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

ตอนที่ ๑๑ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

หรือความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิด
ที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ

มาตรา ๔๕ ถ้าตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุ
อื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระ พระมหากษัตริย์จะ
ได้ทรงเลือกและแต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะต้องตามที่บัญญัติ
ไว้ในมาตรา ๔๒ เข้ามาเป็นสมาชิกแทน สมาชิก
ซึ่งเข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลา
ของผู้ซึ่งคนแทน

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๒ วรรคสองมาใช้บังคับแก่การ
แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามความในมาตรานี้

ส่วนที่ ๓

สภาผู้แทน

มาตรา ๔๖ สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งราษฎร
เลือกตั้ง มีจำนวนตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๗

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนให้ใช้วิธีลงคะแนน ออก
เสียงโดยตรงและลับ และวิธีรวมเขตจังหวัด

ระเบียบพิเศษ หน้า ๓๗

ตอนที่ ๑๗ เติม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

มาตรา ๔๗ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนให้ถือเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามผลสำรวจสำมะโนครัวครั้งสุดท้าย หนึ่งแสนห้าหมื่นคน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนหนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่นถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสนห้าหมื่น

มาตรา ๔๘ บุคคลผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๔๕ และไม่เป็นบุคคลต้องห้ามตามมาตรา ๕๐ ย่อมมีสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา ๔๙ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทย ซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวก็ดี บุคคลผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติก็ดี ต้อง

ตอนที่ ๓๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒

มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วย
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนอื่นด้วย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

มาตรา ๕๐ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง
เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

(๑) บุคคลวิกลจริต หรือจิตตผั่นเพื่อนไม่สม
ประกอบ

(๒) คนหูหนวกและเป็นใบ้ซึ่งไม่สามารถอ่านและ
เขียนหนังสือได้

(๓) ภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช

(๔) ผู้ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๕) ผู้อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดย
คำพิพากษา

มาตรา ๕๑ บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๔๘ และ
มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๕๒ ทั้งไม่เป็นบุคคล
ต้องห้ามตามมาตรา ๕๓ ย่อมมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น
สมาชิกสภาผู้แทน แต่บทบัญญัติมาตรา ๕๐ (๔) มิให้นำ

ฉบับพิเศษ หน้า ๓๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาใช้บังคับ ในกรณีที่ยังมิได้มีคำพิพากษาของศาลใดศาลหนึ่ง
ให้จำคุกผู้ต้องคุมขัง

มาตรา ๘๒ ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (๒) มีความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือมีความรู้ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้น

มาตรา ๘๓ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

- (๑) ผู้ติดยาเสพติดให้โทษ
- (๒) คนตาบอดทั้งสองข้าง
- (๓) บุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี
- (๔) ผู้เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๐

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ตั้งแต่วันที่ในความผิดอันได้กระทำโดย
ประมาท

- (๕) ข้าราชการประจำ
- (๖) บุคคลซึ่งเคยเป็นข้าราชการประจำมาแล้วและ
ได้พ้นจากตำแหน่งราชการประจำมาแล้วยังไม่ถึง
หนึ่งปีในวันเลือกตั้ง แต่บทบัญญัตินี้มีให้ใช้
บังคับแก่ผู้จำเป็นต้องเข้ารับราชการตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย

มาตรา ๕๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วย
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

มาตรา ๕๕ อายุของสภาผู้แทนมีกำหนดคราวละสี่ปี
นับแต่วันเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป

มาตรา ๕๖ เมื่ออายุของสภาผู้แทนสิ้นสุดลง พระ
มหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้อง
กำหนดวันเลือกตั้งภายในหกสิบวันนับแต่วันที่อายุของสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๑

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

ผู้แทนสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

มาตรา ๕๗ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนเพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกใหม่

การยุบสภาผู้แทนให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในเก้าสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

มาตรา ๕๘ สมาชิกภาพแห่งสมาชิกสภาผู้แทนเริ่มแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา ๕๙ สมาชิกภาพแห่งสมาชิกสภาผู้แทนสิ้นสุดลงเมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทน หรือมีการยุบสภาผู้แทน

(๒) ตาย

ระเบียบพิเศษ หน้า ๔๒

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

- (๓) ลาออก
- (๔) กระทบการอันต้องห้ามตามมาตรา ๔๐
- (๕) มีลักษณะต้องห้ามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐
 - (๑) (๒) (๓) และ (๕) และมาตรา ๕๓
 - (๑) (๒) และ (๓)
- (๖) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ

มาตรา ๑๐๐ ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทน หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาที่เหลืออยู่

ส่วนที่ ๔

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๑๐๑ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน
ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่ง
อาณัติมอบหมายใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็น
ของตนโดยบริสุทธิ์ใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชน
ชาวไทย

มาตรา ๑๐๒ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและ
สมาชิกสภาผู้แทนต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตน
เป็นสมาชิก ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า จะปฏิบัติ
หน้าที่ตามความเห็นของข้าพเจ้าโดยบริสุทธิ์ใจเพื่อประโยชน์
ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตาม
ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๐๓ วุฒิสภาและสภาผู้แทนแต่ละสภา มี
ประธานสภาคนหนึ่ง และรองประธานสภาคนหนึ่ง ซึ่ง
พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ ตาม
มติของสภา

ฉบับพิเศษ หน้า ๔๔

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๑๐๔ ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำเมื่อถึงคราวที่มีการเปลี่ยนสมาชิกกึ่งหนึ่ง

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนดำรงตำแหน่งจนถึงอายุของสภาหรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภาและสภาผู้แทนย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระพ้นจากตำแหน่งตามความในสองวรรคก่อน เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น
- (๔) ต้องคำพิพากษาโทษจำคุก

มาตรา ๑๐๕ ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนมีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบรองประธานมีหน้าที่ทำกิจการแทนประธานเมื่อ ประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๕

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๕๒

มาตรา ๑๐๖ ในเมื่อประธานและรองประธานแห่ง
วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่ง
สถานนั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๑๐๗ การประชุมวุฒิสภาก็ดี การประชุมสภา
ผู้แทนก็ดี ต้องมีสมาชิกประชุมไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของ
จำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๐๘ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษา ให้ถือเอา
เสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่เรื่องซึ่งมีบัญญัติไว้เป็น
พิเศษในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามี
คะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่ม
ขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๐๙ ในที่ประชุมวุฒิสภาก็ดี ที่ประชุมสภาผู้แทน
ก็ดี ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาก็ดี สมาชิกผู้ใดจะกล่าว
ถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น
หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใด
มิได้

เอกสิทธินี้ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงาน
การประชุมโดยคำสั่งของสภา และคุ้มครองไปถึงบุคคล
ที่สภาเชิญมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่
ประชุมด้วย

มาตรา ๑๑๐ สมัยประชุมของวุฒิสภาและสภาผู้แทน
ย่อมเริ่มต้นและสิ้นสุดลงพร้อมกัน ตามสมัยประชุมของ
รัฐสภา

มาตรา ๑๑๑ ในระหว่างที่สภาผู้แทนถูกยุบ จะมีการ
ประชุมวุฒิสภามิได้

มาตรา ๑๑๒ ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐ
สภาสมัยหนึ่งหรือหลายสมัยแล้วแต่สภาผู้แทนจะกำหนด การ
ประชุมครั้งแรกต้องให้สมาชิกได้มาประชุมภายในสามสัปดาห์
นับแต่วันเลือกตั้ง

วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี ให้สภาผู้แทนเป็น
ผู้กำหนด

ฉบับพิเศษ หน้า ๕๗

ตอนที่ ๑๗ เล่ม ๖๖ ราชกิจจานุเบกษา ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๒

มาตรา ๑๑๓ สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่งๆ ให้มีกำหนดเวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

ในระหว่างเวลาดังกล่าวในวรกก่อน จะโปรดเกล้าฯ ให้ปิดประชุมก็ได้

มาตรา ๑๑๔ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ทรงเปิดและปิดประชุม

พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำพิธีเปิดประชุมด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้าฯ ให้รัชทายาทซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วหรือผู้ใดผู้หนึ่งมาทำพิธีแทนพระองค์ก็ได้

มาตรา ๑๑๕ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

มาตรา ๑๑๖ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกของแต่ละสภา ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา มี